

RAPPORT DEN 10 MAJ 2007

DNR 06-4870-306

2007:7

Pensionsspara i försäkring

INNEHÅLL

FÖRORD	1
1. DAGENS MÖJLIGHETER ATT PENSIONSSPARA I FÖRSÄKRING	2
1.1 Försäkringar kan indelas på flera sätt	2
2. PRODUKTER FÖR PENSIONSSPARANDE I FÖRSÄKRING	6
2.1 Ålderspension utan och med återbetalningsskydd	6
2.2 Kapitalpension	9
2.3 Kapitalförsäkring	9
3. INFORMATION OM PRODUKTER FÖR PENSIONSSPARANDE I FÖRSÄKRING	11
3.1 Återbetalningsskydd och annat efterlevandeskydd	11
3.2 Garantier	12
BILAGA: KAPITALSKYDD OCH ANDRA GARANTIER	14
Exempel på kapitalskydd i fondförsäkring	14
Räntegarantier	14

Förord

Livförsäkringsmarknaden för svenska konsumenter har förändrats mycket på ett par decennier. Utbudet av försäkringsformer har minskat medan formerna för kapitalförvaltning har blivit flera. Synen på hur risken ska fördelas mellan bolag och försäkringstagare har förändrats mot att försäkringstagarna kan bära allt större del av de finansiella riskerna.

Den här rapporten bygger på information från marknaden vid mitten av 2006, men har kompletterats när det gäller de olika garantiprodukter som har tillkommit sedan dess, fram till den 1 februari 2007.

Rapporten är riktad till den som vill få en bakgrund för att analysera och jämföra pensionssparande i försäkring, utan att gå för djupt i tekniska detaljer. Den kan vara särskilt värdefull som komplement till annat jämförande material, t.ex. från Konsumenternas försäkringsbyrå. Rapporten kan också vara ett stöd för den som arbetar med finansiell rådgivning.

Rapporten är författad av Björn Palmgren

1. Dagens möjligheter att pensionsspara i försäkring

Den som vill pensionsspara i försäkring har i dag andra möjligheter än bara för några år sedan. Även den som omfattas av tjänstepension genom sin anställning har också fått nya möjligheter att välja de senaste åren.

I denna rapport beskriver vi de viktigaste avtalstyperna i livförsäkringsbolagens aktuella sortiment. Vi gör inte någon värdering av produkterna, men försöker reda ut vilka egenskaper de har och hur de skiljer sig från varandra ur olika synvinklar. Slutligen diskuterar vi vad som är bra information till konsumenter när det gäller pensionssparande i försäkring. Speciellt vill vi uppmärksamma hur begreppet garanti används.

I detta avsnitt beskriver vi mer allmänna egenskaper hos de försäkringsformer som förekommer som pensionssparande, medan följande avsnitt granskar enskilda produkter mer i detalj.

1.1 Försäkringar kan indelas på flera sätt

De försäkringstyper som vi tar upp här kan grupperas på flera sätt, eftersom vi kan välja att lyfta fram olika sidor och egenskaper. Vi kommer inte att gå in på kapitalförsäkring eller kapitalivräntor. Vi ska bara intressera oss för försäkringar där individuella val är väsentliga och tar därför inte upp för- månsbestämda tjänstepensioner. Vi tar inte heller upp riskförsäkringar annat än om det kan bidra till beskrivningen av de produkter för pensionssparande som rapporten koncentrerar sig på.

Skattemässig behandling

En grov indelning är:

- privat pensionsförsäkring,
- individuella val i en tjänstepensionsplan, och
- kapitalpension¹

Denna indelning ansluter till hur skattelagstiftningen särskiljer försäkring som används för att ge ålderspension och efterlevandeskydd till en krets av närstående.

Garantier finns eller saknas

Vi kan göra en annan indelning av försäkringarna genom att ta hänsyn till hur de förhåller sig till garantier av olika slag, jfr tabellen på nästa sida.

Garanterade belopp är vanligen uttryckta i kronor eller någon annan valuta, t.ex. euro. Beloppet kan även vara ett garanterat antal prisbasbelopp, men detta är för närvarande inte vanligt när det gäller ålderspensioner, utan före-

¹ I praktiken ingen nyteckning från den 2 februari 2007, eftersom regeringen i skrivelse 2006/07:47 till riksdagen aviserat ändrade skatteregler inkl. regler för flytt av försäkringssparande, tills vidare.

kommer mest vid försäkringar som ger de efterlevande ett engångsbelopp eller ett periodiskt belopp under en kortare tid vid den försäkrades dödsfall.

Fondförsäkring kan i grova drag beskrivas som en försäkring där man mäter värdet i fondandelar i stället för i kronor. Försäkringsbolaget köper fondandelar efter försäkringstagarens anvisningar. Bolaget äger fondandelarna men har en motsvarande skuld till försäkringstagaren. *Depåförsäkring* kan, också i grova drag, beskrivas som en försäkring med ett obetydligt garanterat pensionsbelopp. Alla premier placeras i en depå som ägs av försäkringsbolaget, men försäkringstagaren bestämmer hur premierna ska placeras, t.ex. i värdepapper eller fondandelar.

Fondförsäkring med kapitalskydd kallar vi här sådan fondförsäkring som garanterar ett lägsta värde på sparandet när detta ska börja betalas ut som pension. En sådan garanti är vanligen ett golv för hur mycket sparandet kan förlora i värde eller en garanti för att sparandet inte kan bli lägre än inbetalda premier, utan förräntning. Garantin är vanligen begränsad till någon viss fond. En översikt över vanliga former av kapitalskydd ges i bilagan till denna rapport.

Garantier om förräntning i s.k. traditionell försäkring är vanligen garantier om en viss minsta positiv förräntning. Normalt ligger en sådan garanterad ränta nära den ränta som bolaget antar behövs för att inbetalda premier ska vara tillräckliga för den garanterade pensionen. För att inte utsätta sig för onödiga risker bör försäkringsbolaget bestämma en sådan ränta med en lämplig säkerhetsmarginal. Men i den mån säkerhetsmarginalerna inte behövs, ska de återföras till försäkringstagarna, jfr stycket nedan om andel i överskott.

Denna garantiränta har varierat med tiden för försäkringens tecknande och nivån har sjunkit från cirka fem procent 1990 till ungefär hälften idag. När det gäller flytt av försäkringssparande förekommer det i traditionell försäkring att försäkringstagaren är garanterad ett minsta värde vid flytt. Det kan vara ett värde som beräknats enligt antaganden som användes vid teckandet² och skulle kunna vara en mer aktuell uppskattning av vad garantin är värd³.

Kunden kan påverka placeringsinriktningen i olika grad

Innan fondförsäkring tilläts för svenska livförsäkringsbolag 1990, kunde kunderna inte påverka hur försäkringsbolaget skulle placera inbetalda premier. Kundens valmöjligheter begränsades till val av bolag. Sedan dess har kundernas möjligheter att välja placeringsinriktning ökat, av ett par skäl:

- kunder har själva önskat påverka placeringen av sina premier på ett aktivt sätt
- försäkring med garanterade belopp och rätt till andel i överskott (återbäring) kan vara svårare att genomlysas än fond- och depåförsäkring

² S.k. tekniskt återköpsvärde

³ Jfr Finansinspektionens rapport Flytträtt för sparande i pensionsförsäkring - kartläggning och förslag (2006:16), sid. 11.

Intresset för att erbjuda försäkringsprodukter som ger kunden möjlighet att påverka placeringen gynnas också av att försäkring där kunden bär placeringsrisk medför lägre krav på solvens eller buffertkapital i försäkringsbolaget.

En schematisk överblick över möjligheterna att välja placeringsinriktning ges i följande tabell:

Valmöjligheter				
Ingen val-möjlighet inom bolaget	Ett mindre antal valmöjligheter, inom bolaget t.ex. med visst mål för andelen aktier	Möjligt att välja bland investeringsfonder, men också möjligt att avstå	Nödvändigt att välja bland investeringsfonder	Nödvändigt att välja värdepapper eller investeringsfonder som ska ingå i depån
Förekomst				
Normalt i s.k. traditionell försäkring	Förekommer i varianter av traditionell försäkring	Normalt när individuellt val finns i avgifts- eller premiebestämd tjänstepension	Normalt i fondförsäkring	Normalt i depåförsäkring

Tabell 1

Andel i eventuellt överskott

Livförsäkringspremier beräknas ofta med marginal, så att de troligen är större än vad som behövs för att bolaget ska kunna klara sitt åtagande till kunden. Därför är det sannolikt att det uppstår överskott. Överskottet beror vanligen på att den verkliga kapitalavkastningen blir större än den garanterade ränta som bolaget räknade med när det bestämde premierna. Överskott kan också uppkomma om driftskostnaderna blir lägre eller de s.k. riskintäkterna⁴ blir större än beräknat.

Livförsäkringsbolag som bedrivs enligt ömsesidiga principer kan vara av två slag. Det ena slaget är bolag som saknar andra ägare än försäkringstagarna. Det andra slaget är försäkringsaktiebolag som enligt sin bolagsordning inte får dela ut vinst till aktieägarna. I båda fallen går eventuellt överskott till försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade i form av återbäring.

Övriga livförsäkringsbolag är livförsäkringsaktiebolag där bolagsordningen medger att vinst delas ut till aktieägarna. Det eventuella överskottet kan därför delas mellan bolaget och försäkringstagarna efter regler som vanligen anges i försäkringsvillkoren.

⁴ Riskintäkter uppstår om försäkringsbolagets åtagande minskar eller faller bort till följd av att någon som har rätt till utbetalningar från försäkringen avlider.

Lagen⁵ säger att om det inte står något annat i försäkringsvillkoren eller i bolagsordningen, ska fördelningen av återbäring till försäkringstagare och andra ersättningsberättigade utgå från försäkringens bidrag till överskottet. Förenklat uttryckt ska överskottet fördelas på ett rättvist eller skäligt sätt mellan försäkringstagarna.

I praktiken förekommer inte återbäring i fondförsäkring, men normalt i andra former av pensionssparande i försäkring. I depåförsäkring dominerar villkorad återbäring sparandet. De vinstutdelande livbolagen delar vanligen överskottet mellan försäkringstagare och bolag så att 5–10 procent går till bolaget⁶. Vinstutdelning till ägarna kräver att ytterligare förutsättningar är uppfyllda.

⁵ Försäkringsrörelselagen 12 kap. 6 §.

⁶ Exempelvis Handelsbanken Liv och SPP Liv högst 10 %, Nordea Liv I högst 5 % av totalavkastningen efter avdrag för kapitalförvaltningens kostnader.

2. Produkter för pensionssparande i försäkring

Pensionssparande i försäkring började ta fart i början av 1980-talet och har sedan dess ökat och utvecklats, om än i varierande takt. Över en 25-årsperiod har utbudet förändrats betydligt. I periodens början var det vanligt med försäkringar som också omfattade en namngiven medförsäkrad, vanligen make/maka. Försäkringar som kombinerade ålderspension med garantier för familjen vid den försäkrades död var också vanliga.

Idag är antalet grundläggande erbjudna försäkringsformer färre, även om utformningen av detaljer har ökat till den varierande flora som vi beskrev i föregående avsnitt. Men i bestånden av gällande försäkringar finns fortfarande många äldre försäkringsformer representerade.

Grundformen är väsentligen en ålderspension för en person. Denna grundform kan kompletteras så att den ger ett begränsat eller mer omfattande skydd för efterlevande i kretsen av närstående. Det begränsade efterlevandeskyddet utgörs främst av återbetalningsskydd. Det innebär att det samlade pensionssparandet på försäkringen omvandlas till en avkortad pension till de efterlevande.

2.1 Ålderspension utan och med återbetalningsskydd

Ålderspensioner kan vara livsvariga eller begränsade i tiden, så kallade temporära pensioner eller livräntor.

Händelse	Med återbetalningsskydd	Utan återbetalningsskydd
Den försäkrade dör innan pensionen har börjat betalas ut	Försäkringens värde omvandlas till en pension för de efterlevande och betalas ut i minst fem ⁷ år, men bara så länge någon i efterlevandekretsen lever	Försäkringens värde går till kollektivet av övriga försäkrade
Den försäkrade dör efter det att pensionen har börjat betalas ut	Försäkringens värde omvandlas till en pension för de efterlevande och betalas ut så att den sammanlagda utbetalningstiden blir minst fem ⁸ år, men bara så länge någon i efterlevandekretsen lever	Försäkringens värde går till kollektivet av övriga försäkrade

Tabell 3. Jämförelse när det gäller vad som händer vid den försäkrades dödsfall

⁷ Tre år om försäkringstiden skulle sträcka sig högst till den försäkrades 65-årsdag.

⁸ Tre år om försäkringstiden skulle sträcka sig högst till den försäkrades 65-årsdag.

En ålderspension kan gälla både den försäkrade och en medförsäkrad, men sådana tvålivsförsäkringar nytecknas vanligen inte längre. Deras plats har tagits över av ålderspensioner med återbetalningsskydd.

Ålderspension utan återbetalningsskydd

Ålderspension utan återbetalningsskydd är den ursprungliga formen för pension eller livränta och kallas även för ren ålderspension. Av tabell 3 framgår att en ren ålderspension bara betalas ut om den försäkrade lever. Om försäkringen dessutom har avkortad, temporär utbetalningstid, så betalas naturligtvis ingenting ut efter utbetalningstidens slut. Det är vanligt att utbetalningstiden på detta sätt avkortas till fem eller tio år.

Av tabell 3 framgår också att om den försäkrade dör innan utbetalningstiden är över, så går resten av försäkringssparandet till kollektivet av övriga försäkrade i bolaget. Samma sak händer vid dödsfallet för den som har en livsvarig ålderspension. Försäkringstagaren måste förstås kompenseras för detta och det sker i två steg:

1. Premien som ska betalas in beräknas med hänsyn till att den försäkrade bara med viss sannolikhet blir så gammal; därför behövs en viss kalkylerad riskvinst föras årligen till försäkringens värde
2. Varje år får försäkringen del av eventuell⁹ faktisk riskvinst, även kallad arsvinst, i förhållande till hur stort försäkringssparandet är och vilken sannolikheten för dödsfall i aktuell ålder är.

Faktaruta: Beräkning av premie för ren ålderspension

För att beräkna hur mycket premie som behövs för ett givet pensionsbelopp behöver vi utgå från att inbetalningar balanserar utbetalningar. Vi utgår från statistik över dödligheten bland de försäkrade. Den kan vara tillgänglig ungefär som i diagrammet på nästa sida.

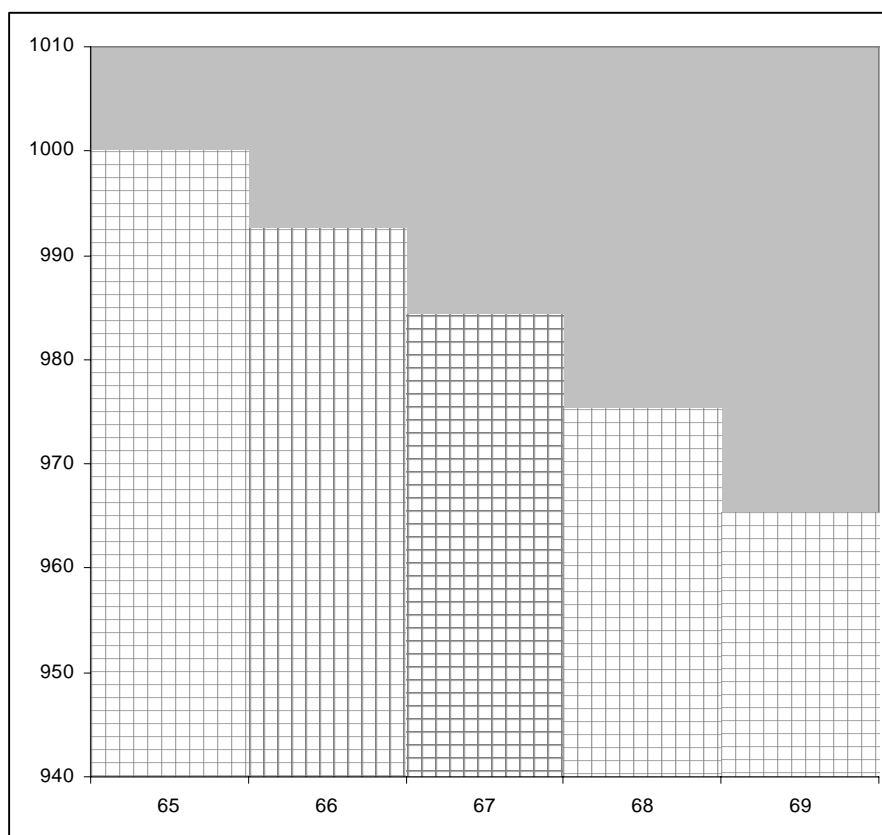
Diagrammet kan tolkas på följande sätt. Vi följer 1000 försäkrade som nyss fyllt 65 år och som ska få ålderspension på beloppet 1 kr per månad i fem år. Efter ett år är 993 av de försäkrade ännu i livet, osv. enligt följande tabell:

65	1000
66	993
67	984
68	975
69	965

Om vi förenklar genom att anta att de försäkrade bara avlider på årsdagar, så kommer:

- 1000 personer att få 1 kr i månaden första året,
- 993 personer att få 1 kr i månaden andra året,
- ...
- 965 personer att få 1 kr i månaden femte och sista året.

⁹ Det kan inträffa att den faktiska riskvinsten, dvs. det sparande som avlidna försäkringstagare lämnar efter sig, inte räcker till den kalkylerade riskvinsten i steg 1. Detta kan exempelvis inträffa om dödligheten snabbt blir allt lägre med tiden. I så fall finns det inget bidrag till överskottet i form av riskvinst.

Totalt kommer 4917 gånger 12 pensionsutbetalningar om 1 kr att göras under de fem åren. Om 1000 försäkringstagare delar på detta, ska var och en betala 4,917 gånger 12 kr, dvs. 59 kr. I verkligheten får försäkringsbolaget och de försäkrade hjälp av att inbetalningarna kan placeras och ge ränta. Detta minskar kostnaden för pensionen. Om vi räknar med 2,5 procentens ränta så räcker omkring 55,50 kr, dvs. det blir cirka 6 procent billigare¹⁰.

Nu har vi löst problemet med att bestämma hur stor engångspremie som behövs för en pension om 1 kr per månad i högst fem år för en person som nyss fyllt 65 år. Då kan vi också lösa det omvända problemet: hur mycket pension av detta slag får man för en premie på 10 000 kr. Svaret är 10 000 kr delat med 55,50, dvs. för 10 000 kr får en 65-åring ungefär 180 kr i månaden i fem år.

Ålderspension med återbetalningsskydd

Idag är det vanligare att en ren ålderspension anpassas så att den också kan ge ett visst skydd till en krets av närstående, nämligen make/maka och barn. Det sker genom att försäkringen får ett så kallat återbetalningsskydd¹¹. Det innebär att det sparande som finns uppsamlat vid den försäkrades dödsfall kan betalas ut till den nämnda kretsen över en viss tid. För pensionsförsäkring med rätt till avdrag för premier i inkomstdeklarationen måste kretsen vara den nämnda, enligt lagen om inkomstskatt.

¹⁰ Utbetalningarna från ett år diskonteras från årets mitt.

¹¹ Skydd till efterlevande kan också utformas på annat sätt, både i traditionell försäkring och fondförsäkring. Pensionen kan t.ex. fortsätta att utbetalas till en viss tidpunkt, så länge det finns någon kvar i kretsen av efterlevande. Men detta slags skydd, som med bättre fog kan kallas efterlevandeskydd, nytecknas för närvarande mindre än tidigare.

Försäkringar med återbetalningsskydd ger ett svagare skydd för efterlevande än pensioner på två liv eller pensioner med familjgaranti, eftersom det inte finns något avtalat pensionsbelopp som säkert kommer att betalas ut till de efterlevande vid den försäkrades död. Återbetalningsskyddet är också begränsat till värdet av det sparande som har bildats, vilket kan vara obetydligt om dödsfallet inträffar kort tid efter tecknandet.

Pensionsförsäkring med återbetalningsskydd är därför mer lik vanligt sparande, såsom insättning på konto eller placering i investeringsfonder.

Vanligt sparande i bank eller fond kan tillfalla dödsboet efter den försäkrades död. Men försäkringssparande som omfattas av återbetalningsskydd stannar normalt¹² i försäkringsbolaget vid den försäkrades död om det skulle vara så att det inte finns någon mottagare i kretsen av närstående. I vinstutdelande livförsäkringsaktiebolag går sådant sparande utan mottagare vanligen till bolaget, eftersom det räknas som resultat av riskrörelsen. Ett sådant bolag kan också ha en regel om att årsresultatet definierat på visst sätt ska delas med försäkringstagarna.

I fondförsäkring med återbetalningsskydd behöver bolaget vanligen inte beräkna något försäkringsbelopp och premien kan behandlas som en ren inbetalning: den räcker till ett visst antal andelar i de fonder som kunden har valt. Återbetalningsskyddet innebär även för fondförsäkringar att kvarstående samlat pensionssparande från försäkringen betalas ut till de efterlevande i kretsen av närstående.

Några skatteaspekter

I de former av depåförsäkring som är vanliga nu behöver man av skatteskal bestämma ett mindre avtalat belopp. Premien måste räcka till för detta åtagande, men i övrigt kan den behandlas som en inbetalning som går till försäkringens depå.

I övriga former av ålderspension behöver premien kopplas till ett avtalat belopp för pensionen till den försäkrade. Det kan ske på samma sätt som i fallet ålderspension utan återbetalningsskydd.

2.2 Kapitalpension

Kapitalpension skiljer sig från pensionsförsäkring när det gäller beskattning¹³, men produkterna är i stort sett desamma, nämligen ålderspension med eller utan återbetalningsskydd.

2.3 Kapitalförsäkring

Pensionssparande kan även ske i form av kapitalförsäkring, dvs. försäkring som inte beskattas som pensionsförsäkring eller kapitalpension¹⁴. Till skillnad från de senare kan kapitalförsäkring även betalas ut som engångsbelopp,

¹² Om återbetalningsskyddet är utformat som en fristående kapitalförsäkring på aktuellt försäkringssparande, kan utbetalning ske även till dödsbo.

¹³ Det finns ingen möjlighet att göra avdrag för inbetald premie i deklarationen. Försäkringsparandet tas inte med vid beräkning av förmögenhetsskatt om försäkringsvillkoren inte ger flytträtt. Jfr not 1.

¹⁴ Kapitalförsäkring betalar en högre avkastningsskatt, medger inte premieavdrag och ingår i underlaget för förmögenhetsskatt. Utbetalningarna är dock skattefria.

men de kan också betalas ut som en pension. Sådana pensioner är utformade på likartat sätt som de ålderspensioner som vi har beskrivit ovan.

3. Information om produkter för pensions-sparande i försäkring

Den som planerar att teckna en försäkring för att förstärka sin inkomst som pensionär behöver information som är tillräcklig för ett bra val av produkt. Detsamma gäller för den som vill spara till pension men som ännu inte har valt sparform. Många konsumenter är inte själva aktiva när det gäller att pensionsspara, utan blir uppsökta för personlig finansiell rådgivning. Ännu fler nås av olika former av marknadsföring.

I samtliga fall kan det vara ett problem att benämningar på produkter och företeelser många gånger kan ge missvisande associationer och leda till felaktiga beslut av konsumenten. Ett mer allmänt problem är att konsumenten inte säkert får tillräckligt bred information om vilka valmöjligheter som finns och att konsumenten inte får tillräckligt stöd för att analysera sitt behov av pensionssparande.

Ämnet är för stort för att belysas i sin helhet, men den undersökning som vi har redovisat i denna rapport pekar på ett par viktiga punkter, som vi tar upp i detta kapitel.

3.1 Återbetalningsskydd och annat efterlevandeskydd

Vi har redan nämnt att återbetalningsskydd är mer begränsat än det skydd som ges av t.ex. en ålderspension på båda makars liv eller en ålderspension kombinerad med en familjegaranti eller ett specifikt efterlevandeskydd. Informationen om vad återbetalningsskydd innebär bör därför vara tydlig.

När det gäller pensionsförsäkring och kapitalpension är återbetalningsskydd ett begränsat skydd för en krets av närstående efterlevande. Kopplingen till återbetalning kan förklaras på följande sätt. Försäkringsbolaget betalar ut det pensionssparande som finns kvar vid den försäkrades död till kretsen av efterlevande under en viss minsta tid. Detta beskrivs som att vad som finns kvar av inbetalda premier och avkastning vid den försäkrades död återbetalas till de efterlevande över en viss tid. Det behöver inte finnas någon garanti för att avkastningen minst måste vara av en viss storlek. Under den tid som det återstående pensionssparandet betalas ut till de efterlevande fortsätter sparandet att förräntas med bolagets avkastning eller förändras med underliggande fondandelsvärden.

Vad som finns kvar när den försäkrade dör kan variera mycket och är inte känt till sin storlek i förväg. Därför bör begränsningarna i återbetalningsskyddet framgå tydligt vid tecknandet.

Ett problem av ett annat slag är att bara den som har eller räknar med att ha någon efterlevande bör teckna en försäkring *med* återbetalningsskydd. En ålderspension utan återbetalningsskydd får nämligen del av riskvinster, som beskrivits i kapitel 2. Ett dilemma uppstår för den som inte har efterlevande men kanske räknar med möjligheten att få det. En ålderspension utan återbetalningsskydd eller efterlevandeskydd kan nämligen inte utan vidare ändras

till en försäkring med motsvarande skydd, eftersom den försäkrades hälsa kan ha försämrats sedan tecknandet¹⁵.

3.2 Garantier

Utvecklingen på de finansiella marknaderna sedan år 2000 har lett till ett ökat intresse för garantier i försäkring, både hos konsumenter och i försäkringsbolagens marknadsföring. Återtag av återbäring och sänkningar av tilläggsbelopp liksom stora värdeförändringar i fonder och investeringar har visat konsumenterna att garantier för sparande och utbetalningar både kan vara begränsade och saknas helt. Parallellt har den finansiella tillsynen riktat strålkastarna mot risktagandet i livförsäkring, särskilt när det gäller långfristiga garanterade åtaganden. Allt detta har påverkat både konsumenternas och försäkringsbolagens beteende på marknaden.

Det finns därför en efterfrågan på avkastningsgarantier och liknande och därmed ökar utbudet inom detta område. Eftersom garantier kan skilja sig åt väsentligt utan att det framgår av benämningen, blir det viktigt att informera om vad garantierna exakt går ut på. Problemet blir extra aktuellt genom att ”garanti” är ett ord som nu har positiv klang och som är lätt att använda i marknadsföringen.

En annan sida av problemet är värderingen av en garanti. Det kan vara relativt enkelt att informera om vad garantin innebär, men svårare att värdera kostnaden och värdet för konsumenten. I Bilagan ger vi en översikt över ett flertal av de garantiprodukter som finns i början av år 2007. Här ska vi kommentera några sidor av garantierna, separat för fondförsäkring och för ”traditionell” försäkring.

3.2.1 Garantier i fondförsäkring

Enligt gemensamma EU-regler behöver ett försäkringsbolag mindre buffertkapital (solvens) för försäkring där försäkringstagaren bär finansiell risk. Till sådan försäkring hör fondförsäkring¹⁶ (unit linked) och moment av typen villkorad återbäring. Ett livförsäkringsaktiebolag som vill minimera behovet av eget kapital kan därför se fördelar i att erbjuda fondförsäkring. Men i fondförsäkring bär försäkringstagaren den finansiella risken genom sitt val av fonder. Eftersom många konsumenter värdesätter försäkring med garantier så erbjuder vissa försäkringsbolag fondförsäkringar med någon form av kapitalskydd.

Flera sådana produkter har presenterats på senare tid. De flesta har ett skydd för att fondvärdet inte kan sjunka under en viss nivå. Det är viktigt att det framgår tydligt om ett sådant skydd är något som försäkringsbolaget står som garant för. Det kan nämligen i vissa fall röra sig om ett s.k. kapitalskydd för ett fondandelsvärde, dvs. en egenskap hos den valda investeringsfonden. Det finns kapitalskydd som bara gäller under en viss tid, t.ex. ett år. Ju mer

¹⁵ Det är möjligt att ta ut en tilläggspremie för möjligheten (optionen) att ändra till återbetalningskydd, även om det kan vara svårt att bestämma vad en sådan möjlighet ska kosta. Om möjligheten erbjuds utan särskild kostnad, måste grundpremien höjas för alla som tecknar ålderspension med denna ändringsmöjlighet.

¹⁶ Om en livförsäkring med anknytning till investeringsfonder förenas med garanti om ett visst nominellt belopp så gäller det högre kravet på buffertkapital.

begränsade dessa former av kapitalskydd är, desto mer kan man ifrågasätta att de ska kallas garantier.

Om försäkringsbolaget står för garantin, så rör det sig om ett minsta garanterat värde, t.ex. 90 procent av en inbetald engångspremie, vilket ju är ett belopp i kronor som kan leda till ett visst lägsta årligt pensionsbelopp. Men det är naturligtvis en ganska svag garanti om den finansiella risken i fonden inte är särskilt stor. Hur bolagen bör informera om denna typ av garantier är värt att utreda mer. Paralleller med andra finansiella produkter med garantier kan troligen dras.

3.2.2 *Garantier i annan försäkring än fondförsäkring*

När det gäller traditionell pensionsförsäkring och moderna varianter av denna, är garantin ursprungligen knuten till det avtalade pensionsbeloppet. Pensionsutbetalningarna kan aldrig bli lägre än detta belopp, som normalt fastställs i samband med att premien betalas in. Eftersom bolaget har gjort antaganden om ränta, dödlighet och driftskostnader vid beräkning av premien, kan garantin också beskrivas som att försäkringstagaren är garanterat ett utbyte av försäkringen byggt på dessa antaganden. I den meningen är en viss lägsta ränta garanterad, i dagsläget på nivån ett par procent per år.

I och med att det införs möjligheter att flytta¹⁷ sparande i pensionsförsäkring från ett försäkringsbolag till ett annat, så finns det utrymme för en annan form av garanti, nämligen ett garanterat lägsta flyttvärde. Ett sådant garanterat flyttvärde är inte direkt knutet till ett garanterat pensionsbelopp och bör närmast betraktas som ett minsta flyttvärde som bestäms i avtalsvillkoren för försäkringen.

Även på detta område är de värt att följa hur informationen från bolagen utvecklas, när flytträtt blir en vanlig del av villkoren.

¹⁷ Reglerna för flytt av försäkringssparande ändras 2007, jfr not 1

Bilaga: Kapitalskydd och andra garantier

I denna bilaga ger vi en överblick av vanliga garantier i pensionsförsäkring. Beskrivningarna är inte avsedda att vara uttömmande. Beskrivning kan vara relevant för flera bolag.

Exempel på kapitalskydd¹⁸ i fondförsäkring

<i>Typ av garanti</i>	<i>Tidsrutin</i>	<i>Längd</i>	<i>Modell för kostnadsuttag</i>	<i>Typ av riskexponering</i>
Periodvis 90 % av fondandelsvärdet	Varje kvartalsskifte	Fyra kvartal om inte en ny högre nivå fastställs under perioden	Procent av medelfondvärde under året	Blandad
80 % av den högsta andelskursen	-	Hela försäkringstiden	Procent av medelfondvärde under året	Blandad
90 % av inbetalda premier, efter avgifter, före skatt. Efter fem år möjlighet att säkra ev. värdetillväxt till en variabel garantinivå	Avstämning av värdetillväxt var sjätte månad (efter fem år)	Hela försäkringstiden, men särskilda regler efter fem år	Val mellan ett par kombinationer av fast avgift, premieavgift och årliga avgifter	Blandad; aktieexponering genom derivat

Räntegarantier

<i>Typ av garanti</i>	<i>Tidsrutin</i>	<i>Längd</i>	<i>Modell för kostnadsuttag</i>	<i>Typ av riskexponering</i>
Förräntning av premier	En enda ränta från tecknandet eller en för varje premieinbetalning	Hela försäkringstiden	Kombinationer av premieavgifter och årliga avgifter på värdet	Bolagets val, ev. finns alternativa profiler
Förräntning av premier	Räntan gäller tillsvidare, men kan ändras	Hela försäkringstiden	Kombinationer av premieavgifter och årliga avgifter på värdet	Bolagets val, ev. finns alternativa profiler

¹⁸ Kapitalskydd är ofta knutet till en viss fond.

Finansinspektionens rapporter

finns på www.fi.se

- 2007:6 Fondbolagens informationsgivning II
- 2007:5 Rådgivningen, kunden och lagen – en undersökning av finansiell rådgivning
- 2007:4 Kreditmarknadsbolagen och konsumentskyddet
- 2007:3 Ordning och reda ? II – en granskning av 678 försäkringsförmedlare
- 2007:2 Utvärdering av Stockholmsbörsen AB som central motpart, 2006
- 2007:1 Utvärdering av VPC:s clearingsystem, 2006
- 2006:18 Operativa risker – företagens hantering och FI:s rekommendationer
- 2006:17 Penningtvätt och terroristfinansiering
- 2006:16 Flytträtt för sparande i pensionsförsäkring – kartläggning och förslag
- 2006:15 Oreglerade erbjudanden på aktiemarknaden
- 2006:14 Finanssektorns stabilitet 2006
- 2006:13 Warrantmarknaden – en granskning av informationen till småsparare
- 2006:12 Blancokrediter till konsumenter II – uppföljning
- 2006:11 Skatte- och försäkringsrörelseregler för livförsäkring
- 2006:10 Pensionssparandet och värdebeskeden
- 2006:9 Utvecklingen på bolånemarknaden
- 2006:8 Ordning och reda – en granskning av 150 försäkringsförmedlare
- 2006:7 Livbolagens förlusttäckning – redovisning av olika metoder
- 2006:6 Bankernas kapitalkrav med Basel 2
- 2006:5 Avgift efter prestation – en granskning av avgifter i 37 fondbolag
- 2006:4 Marknadstillsyn 2006
- 2006:3 Handel med förfallna fordringar och inkasso
- 2006:2 Företagens tillämpning av internationella redovisningsregler
- 2006:1 Fondbolagens informationsgivning

Finansinspektionen
Box 6750, 113 85 Stockholm
Tel 08-787 80 00
Fax 08-24 13 35
finansinspektionen@fi.se